

Svartsyn i andra generationen

Martin Amis mycket uppmärksammade roman *Information*, som i höst utkommit på svenska, anmäls av Svante Folin.

Den nyligen och synnerligen sörjde, bortgångne Kingsley Amis, en av seklets största entertainers, var inte bedårad av det mänskliga menageriet. Med åren blev han, i likhet med Evelyn Waugh, alltmer vilt reaktionär.

Roman

Martin Amis
Information
Alfabeta 1995

Hans avsky riktade sig mot alla den moderna tidens manifestationer från tepåsar via terapeuter till det så kallade informationssamhället. Hans speciella forte var misogyni – i böcker som Jake's Thing och den i Sverige bannlysta Stanley and The Women uppnår hans kvinnohat ett slags egendomligt sordinerat furia, som får Strindberg att te sig

som en försagd velournisse.

Den enligt samstämmiga uppgifter fullkomligt odräglige sonen Martin är mer demokratisk i sin människosyn. Han föraktar och/eller hatar alla, oavsett kön, ras, klass och trostillhörighet.

Han tycks, i likhet med Swift, anse att människan "är det mest ondskefulla släkte av vidrig ohyra som naturen någonsin låtit kravla på jordens yta". Den misantropiska effekten förts in någon mån av att den är uppenbart behäftad med ett starkt inslag av koketteri – är jag inte smart så säg, där fick jag till det etc.

Nya tänder

Juniors senaste roman *Information* lanserades med maximal publicitet, där Martin genom olika mediamanipulationer lyckades trissa upp förlagsrättigheterna till osannolika 500 000 pund. Han angav att pengarna behövdes till nya, bländvita, amerikanska tänder (tala om dollargrin) och en stundande skilsmässa.

Som roman betraktad har *Information* samma svagheter som Tom Wolfes besläktade Få-

fångans fyrverkerier. Intrigen är tunn intill obefintlighet och personerna platta som spelkorten i Vedervärdiga familjen. Dessa defekter kompenseras i viss mån av en bländande barockstil.

Barockstil

Romanens miljöer – London och diverse amerikanska nekropoler – är infernaliskt urbana; växterna utanför hjältens fönster är nikotinindränkta, på trottoarerna slafsar duvorna omkring "med människoskära ben under smutsiga överrockar" och Londons sångfåglar håller på att lära sig att imitera de olika billarmen – ett öde värre än *tyst vår*.

Huvudpersonen Richard Tull är en fyrtyöarskrisig, hypokondrisk, kedjerökande, gravt alkoholiserad och impotent författare, som skriver grymt oläsbara, modernistiska romaner.

Lektörer, som tvingas läsa manus på hans senaste opus, drabbas efter ett kapitel av olika neurologiska åkommor som fordrar sjukhusvård. För att försörja sig är han tvungen att skriva recensioner på tusen ord om femtonhundraåriga biografier över

totalt bortglömda tredje och fjärde rangens författare, vars enda merit är att de är döda.

De mödosamt hopkomna artiklarna införs i en tidskrift som ingen läser. Ett krävande tvillingpar och en iskallt ogillande hustru fullkomnar idyllen. Vårst av allt är att hans gamla kompis Gwyn Barry, en mikrocefal medelmätta, genom en bitter ödet ironi har blivit en sanslöst upphäussad, internationell bestsellerförfattare, som vadar i guld och berömmelse.

Gwyns romaner är sliskt naiva och när sina enorma framgångar genom att utesluta sex, våld och varje antydning till tankeverksamhet.

Avund

Richard förtärs av avund och förakt. Han finner ringa tröst i att alltid besegra sin framgångsrike vän i tennis, biljard och schack. Trots maniska förtalskampanjer inser han att det inte finns särskilt många legitima sätt för en författare att skada en annan.

I desperation tar han kontakt med en psykopatisk torped Ste-

ve, som tillbringar dagarna med att läsa Nietzsche och titta på porrfilm (han är oskuld) och nätterna med att långa kokain och förena nytta med nöje genom att misshandla folk mot betalning. Richards hämndintriger slutar i ett totalt och förnedrande fiasko och lyckans gullroses Gwyn triumferar på alla fronter.

Amis svarta svada svämmer över alla brådder – allt måste med, intet infall förkastas. På varje sida finns ett antal vitsiga formuleringar men efter hundra sidor ter sig fyrverkeriet monotont och steril, vilket kanske är meningen. Helheten blir paradoxalt nog mindre än summan av sina ofta briljanta delar.

Metaforer

Amis litterära name dropping med hundratals referenser till mer eller mindre obskyra författare gör ett gymnasialt intryck. Ibland är hans metaforer mycket fantasieggande. När han kontemplerar sexuallivet mellan den äldre teologen Casaubon, som gift sig med den unga, livsbekjande Dorotea i Middlemarch skriver han: "Det måste ha varit som att försöka få in ett rått ostroin i myntinkastet på en parkeringsmätare."

Einar Heckschers översättning är utomordentlig.

SVANTE FOLIN

En svensk i DDR

Ulf Modin, en svensk kommunist som frivilligt flyttade till Östtyskland och där försörjde sig på arbete inom ett propagandaförlag, har utkommit med sin självbiografi. Bo Zackrisson anmäler.

För sex år sedan föll Berlinmuren inför Ulf Modins sorgsna ögon. Under drygt fyra år hade han arbetat som översättare vid Verlag Zeit im Bild i Dresden, DDR:s största propagandamaskin, och kunnat följa utvecklingen på plats. Sina upplevelser har Ulf Modin skrivit om i boken *4 1/2 år i DDR – Normal kring landet som icke längre är*. Boken är dessutom en självbiografi med såväl filosofiska som politiska betraktelser över samhällstillståndet.

Självbiografi

Ulf Modin
4 1/2 år i DDR – Tankar kring landet som icke längre är
Citrus förlag

Författardebuten har väckt avsky på sina håll. Dieter Strand förlöjligade boken i grötmyndiga ordalag i Aftonbladet och i det trotskistiska kamporganet Internationalen gjorde recensenten sammalunda. När en skräpnöje och en vänsterextremist faller i varandras armar uppstår intressanta frågor. Vari ligger samförståndet? Vad är det för ömma tår Ulf Modin trampar på?

Ulf Modin föddes på 40-talet och växte upp i ett kommunistiskt arbetarhem på Stora Es-

tingen i Stockholm. Redan som liten läste han böcker, till skillnad från de andra arbetarungarna i kvarteret. Deras föräldrar var nämligen socialdemokrater, konstaterar Modin med provokativ torrhumor.

Slitningar

Väldsamma slitningar i familjen bidrog till att hans psykiska problem med tiden övergick i manodepressivitet. Ängsten var som värst under 1970-talet, men numera förmår han att balansera skoven med medicin. Som läsare förstår man att den öppna redovisningen av sinnesjukdom och familjefejder fungerar som ett mentalt reningsbad för författaren.

Modin redogör för sin utvecklingsgång och hur det kom sig att han under många år hamnade i Helsingfors. I Finland får Ulf Modin sina första översättningsuppgifter. Inledningskapitlet avslutas med att han packar sina väskor för att resa till Dresden. Året är 1985.

Modin kildrar sin privilegierade tillvaro på förlagshuset i Dresden helt illusionslöst. Censuren, intrigen – allt förefaller att redovisas öppet. Arbetet bestod i att översätta texter till den svenska editionen av den mycket påkostade DDR-Revyen. Innehållet stod dock inte alls i paritet med tidningens yttre, påpekar han.

Misstänksamheten mot utlänningar var stor i DDR, vilket gjorde att Stasi bedrev en intensiv verksamhet på förlagshuset. Stasi ansåg att det var tre slags människor som frivilligt flyttade till DDR: 68:or, misslyckade

existenser och agenter. Modin menar att han uppfyllde de två förstnämnda kriterierna.

DDR-samhället var visserligen primitivt men ändå mjukt och mänskligt. Lugnet och tryggheten, det rika kulturlivet och frånvaron av kommersialism gör att Modins mentala hälsotillstånd förbättras efterhand.

Helvete

Hela tiden gör Modin jämförelser med hemlandet och kommer till slutsatsen att det totalitära systemet och den politiska friheten var DDR:s helvete.

Landet genomsyrades av ett proletärt förakt för intellektuellt arbete som författaren ogillar. En obildad truckförare kunde tjäna mer än en universitetsutbildad översättare som behärskade fyra språk. DDR var förvisso en arbetar- och bondestat, konstaterar han.

Trots alla brister i systemet blir Ulf Modin aldrig antikomunist, utan sörjer förlusten av DDR-staten. När han besöker det nuvarande östra Tyskland kan han se att det byggs mycket. Men människor har blivit fattiga och amerikaniseringen och därmed vulgariseringen har brett ut sig. Med vemod konstaterar han att det inte gick att förvandla DDR till en demokrati.

Socialstat

I det avslutande kapitlet diskuterar Ulf Modin arbetarklassens tillkortakommanden och möjligheter. Han menar att industriarbetarklassen är på väg ut ur historien och att den därmed förlorat sina progressiva egenskaper. Den förmådde inte skapa en vision som gick utöver mat, arbete och tak över huvudet. När Kjell Olof Feldt under 80-talet sa att socialdemokratien varken kan eller vill införa socialismen, uttryckte han bara en normal proletär uppfattning. Den europeiska arbetarrörelsens förebild var ju Bismarcks socialstat.

De flesta arbetare kan bara förstå den mekaniska rörelse de

är vana vid från fabriksstillvaron, vilket innebär att den marxistiska teorin går över huvudet på dem. Den ende tänkare som arbetarna i Ryssland kunde ta till sig var således Stalin, med sin mekaniska framställning av verkligheten. Det är med bitterhet som han, själv kommen från en proletär släkt, tvingas inse att de marxistiska klassikerna, i regel med högborgerlig bakgrund, var arbetaromantiker i behov av den ädle vilden.

Ulf Modin har skrivit en mycket personlig bok, helt utan anspråk på politisk korrekthet. Hans idéer går ofta på tvärs mot de gängse, vilket förklarar de beska reaktioner jag redogjorde för i inledningen. Men, vilket är viktigt att poängtera, grundtonen i boken är optimistisk.

Författaren är en doldis vars arbete som översättare sker i det tysta. Han har till exempel fungerat som språkgranskare till Noam Chomskys nyligen utkomna tegelsten. Man kan inte mördra historien (Epsilon Press).
BO ZACKRISSON

